

МУЛЬТИМЕДІА ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Виховання у студентської молоді почуття патріотизму, громадянськості, честі і гідності – є імперативом часу. Нав'язана нам кремлівськими злочинцями так звана «гібридна війна» засвідчила вияв неперевершеного героїзму, мужності, любові величезної кількості громадян України. Але мусимо визнати – це один бік медалі. Війна виявила також й антипатріотів, людей негідних своєї Батьківщини, – зрадників, блазнів і боягузів, людей, які готові продатися «за шмат гнилої ковбаси» (Т. Шевченко).

Визнати слід і те, що незважаючи на прийняті «Національну доктрину розвитку освіти», «Національну програму патріотичного виховання громадян, розвитку духовності» та ін. державні документи, патріотичне виховання молоді часто-густо здійснювалася формально, або й зовсім не здійснювалася. Стрімко відбувався процес амбівалентності, роздвоєння свідомості особистості, коли на словах проповідувався патріотизм, а реально, особливо можновладці, бізнесмени розкрадали державу, цинічно глушилися над духовно-культурними цінностями української нації. Отже, за глибоким нашим переконанням, патріотичне виховання молоді – це проблема загальнодержавного масштабу. Патріотизм неудаваний, а реальний, покликаний дати новий імпульс духовно-морального, культурного оздоровлення народу, формування в Україні справжнього громадянського суспільства. Саме за цих умов поняття «Батьківщина», «патріот», «громадянин» мають домінувати у свідомості громадян незалежної української держави у якому б куточку України вони не мешкали.

Метою статті є аналіз можливостей впливу мультимедіа на процес патріотичного виховання студентської молоді.

Основний зміст викладу матеріалу у філософській, соціологічній, культурологічній та психолого-педагогічній літературі обґрунтовувалася сутність патріотизму, його загальнолюдський і конкретно-історичний характер,

ознаки прояву, давалися характеристики форм змісту Батьківщини (В. Афанасьєв, М. Бердяєв, Г. Ващенко, В. Винниченко, І. Гнатко, Б. Грінченко, О. Духнович, Т. Любенець, А. Макаренко, В. Соловйов, М. Стельмахович, К. Ушинський, І. Франко, М. Шашкевич, Т. Шевченко та ін.); відбувалося вивчення змісту і методів виховання патріотизму у школярів і студентів (І. Бех, А. Бойко, О. Вишневський, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Киричок, Л. Міщенко, С. Мельничук, О. Павленко, В. Сластьонін, Б. Ступарик, В. Сухомлинський та ін.); проводилися дослідження можливості формування патріотизму в навчальній і позааудиторній роботі (А. Алексюк, Н. Анісімова, Л. Божович, І. Бажанський, С. Гончаренко, К. Журба, Л. Кошут, Н. Ничкало, М. Пантюк, А. Погрібний, С. Русова, С. Чавдаров, Я. Чепіга, К. Чорна, І. Ющишин). Найбільш ґрунтовно розкрито зміст військово-патріотичного виховання учнів, студентів, курсантів колишнього СРСР (Д. Волкогонов, Р. Денисов, О. Єпішев, Є. Леванова, А. Миловидов, А. Нікуліна, В. Фарфоровський та ін.).

Оскільки патріотизм набуває нині особливого значення, виникає потреба в аналізі можливостей впливу у процесі його формування мультимедійних засобів.

Мультимедійні засоби – це інтерактивні засоби, які дозволяють одночасно проводити операції з нерухомими зображеннями, відеофільмами, анімованими графічними образами, текстом, мовним і звуковим супроводом [2, с. 481].

У цьому розумінні мультимедійні засоби є сьогодні надзвичайно дієвими у здійсненні патріотичного виховання студентської молоді. Їх використання є ефективним як в аудиторній так і в позааудиторній взаємодії в системі «людина – людина».

Аудиторна взаємодія у системі «людина – людина» (педагог-студент) в сучасних умовах є надзвичайно різноманітною. У рамках статті неможливо всебічно описати всі її аспекти, тому зупинимося на деяких його складових: створення дидактичного матеріалу; використання інтерактивної дошки у навчально-виховному процесі; тренінг як форма навчання.

Створення дидактичного матеріалу. Сьогодні комп'ютер має практично необмежені можливості щодо створення дидактичного матеріалу, який здатний розкривати сутність понять «патріотизм», «Батьківщина», «патріотичне виховання дітей», «патріотичне виховання дорослих» тощо. А це своєю чергою уможливорює співставити різні підходи щодо їх визначення і використовувати навіть у якості методологічних засад. Особливо великі можливості у вихованні патріотизму притаманні соціально-гуманітарним дисциплінам («Філософія», «Культурологія», «Політологія», «Соціологія», «Історія України», «Українська література», «Українська мова», «Психологія і педагогіка» та ін.). Наприклад, при вивченні студентами теми: «Становлення і розвиток української філософії» доцільно створити дидактичну папку в якій послідовно були б представлені імена філософів, культурно-освітніх, релігійних діячів доби Київської Русі, найбільш відомі представники Києво-Могилянської академії, періодів українського відродження і сучасності. Папку бажано створити так, щоб у ній чітко були визначені тема, мета заняття, структурно-блоковий поділ матеріалу, окреслена динаміка його презентації, а також рекомендації щодо самостійного вивчення теми, запитання для контролю і самоконтролю та ін.

Важливо показати студентам як саме ідеї вітчизняних філософів стають методологічними засадами системи патріотичного виховання. Яким є потенціал цих ідей, їх універсальність і можливість використання сьогодні. Надзвичайно цінними тут є ідеї антеїзму, любові до Батьківщини, як до найвищої цінності. Такі висловлювання, як:

«Пізнай свій край. І ти пізнаєш себе», «Я, хоч з хлібом сухим, залишусь в краю таким» (Г. Сковорода);

«Любов до Батьківщини потребує світильника й елею: в міру того, як в серці людини закінчується елей любові, світильник гасне» (П. Юркевич);

«Бо твій патріотизм – празнична одежина,

А мій – то труд важкий, горячка невдержима...» (І. Франко) вказують на громадянську позицію їх авторів і є орієнтиром для інших.

З іншого боку, видатні вітчизняні філософи ніколи не обмежувалися вузьким розумінням суті патріотичного виховання. Так, Україна – це понад усе, але патріотизм є справжнім тоді, коли він тісно взаємодіє з повагою, шанобливим ставленням до інших народів, які на це заслуговують. Про це чітко і яскраво писав І. Франко:

Ні, хто не любить всіх братів,
Як сонце Боже, всіх зарівно.
Той щиро полюбить не вмів
Тебе, кохана Вкраїно! [8, с. 83].

Практично кожна тема з курсу «Історія України» може бути наповнена іменами наших патріотів, героїв, які часто ціною життя боронили свій край, свій народ. І треба, щоб ці імена добре знало молоде покоління. Причому дидактичні папки мають бути складені так, щоб через ретроспективу було видно перспективу. Тут важливо довести до свідомості студентів головну ідею: Батьківщину, як рідну матір духовно-моральна людина любить і захищає за будь-яку ціну і у будь-який час.

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди.

Любіть у труді, у коханні, в бою,
як пісню, що лине зорею...
Всім серцем любіть Україну свою –
і вічні ми будемо з нею! [7, с. 353].

А ще – ніхто із справжніх патріотів не має бути забутим. Слід давати відсіч фальсифікаторам історії України, яка ведеться, як із-за кордону, так на жаль, і деякими вітчизняними горе-істориками (Д. Блажейовський, О. Бузина та ін.). До прикладу, Д. Блажейовський договорився до того, що навіть оспіваних народом П. Сагайдачного, Б. Хмельницького називає не інакше, як «Каїн», «Квіслінг», «Дурень» і т. ін. [1, с. 172, с. 188]. Варто, на нашу думку, у дидактичних матеріалах більш грамотно, доступно і переконливо показувати, що сучасні наші воїни, громадяни гинуть не «ні за що», а за вільну, незалежну,

демократичну Україну. Саме вони утверджують Дух Нації, засвідчують нездоланність нашого народу перед цілим світом.

Сучасні інформаційно-комунікативні технології багатьма викладачами ВНЗ активно застосовуються у процесі вивчення студентами предметів «Українська література», «Українська мова». Тут можливості в аспекті патріотичного виховання – безмежні.

У вітчизняній літературі небагато творів, які б так чи інакше не торкалися ідей патріотизму, громадянськості, честі і гідності. Найбільш яскраво ідея патріотизму представлена у творах Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського, М. Рильського, П. Тичини. В. Сосюри, М. Бажана, А. Малишка, В. Симоненка, П. Загребельного, О. Довженка та багатьох інших українських поетів і письменників. Практично по кожному із них може бути створена окрема папка, у якій студентові надавалися б допоміжні матеріали для особистого опанування, вивчення.

Звичайно, не можна нехтувати можливостями у патріотичному вихованні студентської молоді спеціальними дисциплінами. Тут, на нашу думку, слід проводити певну диференціацію. Отже, готуючи дидактичний матеріал для студентів варто враховувати певний фах. Якщо студент готується стати фахівцем з права, то і дидактичний матеріал створеної папки має це якісно відображати. Якщо ж дидактична папка готується для майбутнього економіста, то це також має отримати своє належне наповнення. Наприклад, за радянських часів українські вчені-економісти майже не були представлені у навчальній літературі. Сьогодні ситуація змінилась, але й до цього часу багатьох українських вчених цієї галузі зараховують до російських (М. Балудянський, В. Каразін, І. Степанов, І. Вернадський, М. Бунге, М. Туган-Барановський та ін.). А між тим, навіть не фахівцю цікаво знати, що Михайло Балудянський, який народився на Закарпатті і був економістом Європейського масштабу, очолив Санкт-Петербурзький університет; Василь Каразін – був першим очільником Харківського класичного університету; теоретик криз і кооперації Михайло Туган-Барановський вимушений був працювати за

кордоном, але всім серцем любив Україну і заповідав поховати своє тіло в Одесі.

Маючи понад 45-річний стаж педагогічної діяльності я помітив, як все ще недосконало знають майбутні учителі вітчизняних психологів і педагогів, їх внесок у розвиток психолого-педагогічної науки, самовіддане служіння народові. А між тим, навчально-виховну систему А. Макаренка широко знають і творчо застосовують в Європейських країнах. В. Сухомлинський видається мільйонними тиражами в Китаї, Японії. В нашій незалежній державі праці В. Сухомлинського, (за винятком окремих), практично не перевидавалися. Як, до речі, й вибрані педагогічні праці І. Франка та багатьох інших вітчизняних психологів і педагогів. В цих творах є величезний заряд для здійснення патріотичного виховання молоді. Таку ситуацію можна і потрібно виправити, створивши якісно зроблені спеціальні електронні видання.

Використання інтерактивної дошки з метою патріотичного виховання студентської молоді.

Інтерактивна дошка – це основний елемент інтерактивної системи, що складається з проектора, комп'ютера, драйвера інтерактивної дошки та спеціалізованого програмного забезпечення. Вони діляться на два класи в залежності від розміщення проектора: з фронтальною та зворотною проекцією. Дошки з фронтальною проекцією найбільш поширені, хоча мають суттєвий недолік: доповідач може закривати собою частину зображення. Дошки із зворотною проекцією, де проектор знаходиться позаду екрана суттєво дорожчі та займають в аудиторії більше місця, ніж дошки прямою проекцією. Оскільки екран працює на просвіт, то можливі проблеми з видимістю зображення під великими кутами.

Останнім часом на ринку з'явилися спеціальні моделі проекторів з короткофокусним об'єктивом, що призначені для роботи з інтерактивними дошками [2, с. 388-389].

З допомогою інтерактивної дошки можна здійснювати добір матеріалу, який спрямовуватиметься на патріотичне виховання студентів. Наприклад,

якщо педагог хоче розповісти про того чи іншого героя, захисника України, він легко віднайде і спроектує студентам біографічні дані про нього, відтворить моральні і професійні якості, розкриє сутність його вчинку, подвигу тощо. Інтерактивна дошка дозволяє здійснити попередній перегляд скомпонованого матеріалу, проаналізувати його зміст, позбавившись від усього зайвого, другорядного. Зрозуміло, що у будь-якому вчинку особистості головне місце посідає світогляд, його спрямованість й переконання. Інформація, ілюстрація, узагальнення й систематизація матеріалу безумовно залежить від вміння педагога користуватися таким універсальним засобом яким є інтерактивна дошка.

Доцільним у патріотичному вихованні студентської молоді є використання *трейнінгового принципу інтерактивності*. У сучасній концепції тренінгу провідними є поняття психологічного впливу та особистісних змін. Переважна кількість педагогів розглядає тренінг як форму психологічного впливу, як комплекс активних групових методів, і як процес, який опосередковує вплив на особистість. При цьому така практика психологічного впливу, ґрунтується, як правило, на активних методах групової роботи.

Ключова ідея будь-якої тренінгової роботи – намагання сприяти розвитку особистості шляхом зняття обмежень, комплексів, вивільнення її потенціалу: інакше кажучи, це ідея зміни трансформації людського Я у світі, що змінюється. Особливо необхідними такі тренінги потрібно курсантам – майбутнім офіцерам, які можуть, як показує сучасна війна, опинитися у надзвичайних, бойових ситуаціях. Часто-густо за таких умов воїну треба подолати страх, виявити мужність, витримку, щоби виконати, як справжньому патріоту, бойове завдання. Тому ще в мирний час, в умовах максимально наближених до бойових слід проводити тренінги з дотриманням принципу інтерактивності. Застосування цього принципу ґрунтовно описано у навчально-методичному посібнику, виданому за редакцією професора М. Л. Смульсон [3].

Система патріотичного виховання дітей та української молоді в умовах модернізаційних змін ґрунтовно викладена науковцями Інституту проблем виховання НАПН України [6].

На основі викладеного можна зробити такі висновки:

1. Патріотичне виховання студентської молоді є нагальною потребою розвитку і самозбереження суспільства.
2. Важливим сучасним засобом патріотичного виховання студентської молоді є мультимедіа, які можуть бути ефективно використані як під час навчання, так і в поза аудиторній діяльності.

У статті аналізується проблема патріотичного виховання студентської молоді засобом мультимедіа під час аудиторних занять. Головна увага зосереджується на створенні дидактичного матеріалу для соціально-гуманітарних дисциплін. А також використання інтерактивної дошки у навчально-виховному процесі. Задіюючи ці засоби, важливо, щоб педагогом були чітко визначені тема, мета заняття, здійснено структурно-блоковий поділ матеріалу, окреслена динаміка його презентації, а також рекомендації щодо самостійного вивчення теми, запитання для контролю і самоконтролю тощо. Наголошується, що важливим засобом патріотичного виховання студентської молоді є принцип тренінгової інтерактивності.

The article analyzes the problem of patriotic education of students by means of multimedia at classes. The author pays the main attention to both the creation of teaching materials for social and human sciences and the use of the interactive whiteboard in the educational process. Using these means, it is important for teachers to define the theme and purposes of a lesson, to carry out structural and block distribution of the material and to outline the dynamics of its presentations and recommendations for self-study topics, questions for control and self-control. It is stressed that an important means of patriotic education of students is the principle training interactivity.

1. Блажейовський Д. Берестейська ре-унія та українська історична доля і недоля / Дмитро Блажейовський. — Т. 1: Внутрішня вартість медалі. — Львів : Каменяр, 1995. — 646 с.
2. Гороль П. К. Мультимедійні засоби навчання : Навчальний посібник / П. К. Гороль, Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк. — Вінниця : ТОВ фірма «Планер», — 2010. — 486 с.
3. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти) : навч.-метод. посібник / авт. кол. за ред. М. Л. Смульсон. — К. : «Педагогічна думка», 2008. — 256 с.
4. Організація навчальної діяльності у комп'ютерноорієнтованому навчальному середовищі : посібник / Ю. О. Жук, О. М. Соколюк, Н. П. Дементієвська, О. П. Пінчук; НАПН України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. — К. : Пед. думка, 2012. — 128 с.
5. Поясок Т. Б. Застосування інформаційних технологій в навчальному процесі вищої школи : науково-методичний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів економічного профілю / Т. Б. Поясок. — Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2009. — 104 с.
6. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін [Текст] : навч.-метод. посіб. / [І. Д. Бех, К. О. Журба, В. А. Киричок та ін.] ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пробл. виховання . — К. : Педагогічна думка, 2011. — 240 с.
7. Сосюра В. М. Любіть Україну / Володимир Миколайович Сосюра // Вибрані твори в двох томах. Т. 1. — Поетичні твори. — Київ : Наукова думка, 2000. — 646 с.
8. Франко І. Моя любов / Іван Якович Франко // Зібрання творів у п'ятдесяти томах. — Т. 1. — Художні твори. — К. : Наук. думка, 1976. — 502 с.